

TNC

AKTUELLT

Tekniska nomenklaturcentralen
 Box 5243
 102 45 STOCKHOLM
 Tfn 08-24 92 90

Årgång 21(1979): 1

JOHN WENNERBERG
 7 nov.1886 - 25 feb.1979

Nestorn bland vårdarna av teknikens språk i Sverige, John Wennerberg, är borta. Ännu uppe i 90-åren följde han nomenklaturarbetet och kommenterade det, inspirerat och kunnigt, trots mot slutet tilltagande kroppslig ohälsa. Det var han som under åren före andra världskriget tände intresset för teknikens språkfrågor. Han samlade de positiva krafterna till gemensamma ansträngningar. Han eldade de tvehågsna med sin okuvliga entusiasm för uppgiften. Wennerberg blev TNCs skapare. Som verkställande ledamot i TNC ledde Wennerberg den växande verksamheten under de första femton åren, med en dådkraft som kunde tyckas outtömlig. Det skedde samtidigt som han, i sin dagliga gärning, förestod en viktig central sektor vid ASEA i Västerås, där företaget då frikostigt bidrog till TNC-verksamheten med kontor och hjälppersonal. Verksamheten kom redan från starten fort igång. Arbetsgrupper för olika tekniska delområden bildades och höll täta sammanträden. Ordlistor utarbetades och publicerades i rask takt. En livlig rådgivning i språkfrågor kom snart igång, via telefonsamtal, brevväxling och inlägg i pressen, någon gång också vid en informell sammankomst. Wennerbergs regelbundet återkommande, pigga "TNC-spalt" i Teknisk Tidskrift lästes flitigt och vida - såväl i tryckfärskt skick som i de årligen sammanställda häftena "Ord

INNEHÅLL

John Wennerberg.....	1
Infoterm och TermNet.....	2
NORDTERM AG 2: kommunikation mellan nordiska tebanker.....	3
Nordiskt samarbete och arbetarskyddsordlistan.....	3
Elektroniskt lexikon.....	5

och uttryck". När TNC föddes var dess skapare 54 år. Men han hade odlat språkintresset sedan ungdomen. Under sin mångåriga verksamhet vid ASEA hade han också ägnat mycket arbete åt systematisk behandling av tekniska termer, särskilt inom elektroteknik och maskinlära, där doktorsavhandlingen 1929 var förankrad. Kvaliteten i dessa insatser hade skapat ett grundmurat förtroende för Wennerbergs kunnande i vida kretsar, såväl här hemma som internationellt; däri låg förutsättningar för framgång i det nya företaget TNC. Härtill kom Wennerbergs medryckande, nästan oemotståndliga entusiasm för uppgiften. Den må till

sist ha varit avgörande för att TNC redan från början fick ett så starkt stöd från samhällets mäktige, från tekniska och vetenskapliga organ, från industrifolk och språklärda. Få av dem som fick medverka i nomenklaturdiskussionerna lär ha undgått att ta intryck av den svårbeskrivliga, glädjefyllda stimulans som Wennerberg genom sin egen personlighet tillförde arbetet. Man gick förväntansfull till sammanträdena, som till en fest. Också sedan Wennerberg - med ålderna rätt - anförtrott ledningen av TNC i andra händer, fortsatte han att med sina idéer och synpunkter vara en givande källa till inspiration i nomenklaturutvecklingen.

En betydande del av svenska folket har, sedan slutet av 30-talet, kunnat stärka sitt sinne för språket genom läsning av "Riktig svenska" och av samme store lärares "Språkspalt". På den tekniska språkvårdens område kan det i flera avseenden vara naturligt att i John Wennerbergs livsverk se en parallell till Erik Wellanders.

Erik Rudberg

INFOTERM OCH TERMNET

Så mycket händer och kommer under de närmaste åren att hända i det internationella samarbetet inom terminologi, att en beskrivning av dagsläget är befogad. Det nordiska samarbetet i NORDTERM Ag 2 kring kommunikation mellan termbanker, se notis på annan plats i detta nummer, faller både innehållsligt och tidmässigt utomordentligt väl in i ett större mönster som bäst låter sig fångas i namnet TermNet.

Det är den internationella informationscentralen för terminologi i Wien, Infoterm, som efter ett initiativ vid ett symposium år 1975, se TNC-Aktuellt 1975:3, har dragit upp riktlinjerna för arbetsfördelning och informationsutbyte i global skala. (Låt vara att det globala tillsvidare har en stark europeisk - nordamerikansk betoning.) Det

planerade systemet går under namnet TermNet. Det utgör en del av det s.k. Unesco General Information Program och är samordnat med det s.k. ISONET, den internationella standardiseringsorganisationens nät av informationstjänster.

TermNet skulle byggas upp på en bas av medlemmar, som skulle kunna vara terminologiskt aktiva internationella organisationer av typen IEC (International Electrotechnical Commission), regionala samarbetsorgan av typen NORDTERM, nationella terminologiorgan av typen TNC och specialiserade terminologiverksamheter av olika slag. Termbanker, fristående eller förvaltade av medlemmar, skulle vara ett viktigt inslag i TermNet. De viktigaste aktiviteterna skulle ligga inom områdena bibliografisk och annan dokumentation, terminologisk produktion, utbildning och forskning. I samtliga fall är avsikten att fördela och samordna arbetsuppgifter samt att utbyta arbetsresultat. Förutsättningar för rationell samverkan är bl.a. gemensamma dataformat och enhetliga metoder. Ett råd, Infoterm Advisory Board, skulle leda förverkligandet av planerna, för att omsider ersättas av en användarkommitté.

TNC har under år 1978 besvarat en enkät om upprättandet av TermNet och även ingett en utförlig rapport över de svenska erfarenheterna från terminologiskt samarbete av olika slag samt visat på konsekvenserna för just TermNet. I rapporten betonas värdet för det enskilda terminologiorganet av de resultat som initiativet kan leda till. Faran understryks dock för att olika insatser på grund av bristande samordning inte får avsedd verkan, trots att de var och en för sig kan vara angelägna. Det framhävs att Infoterms verksamhet sedan år 1971 utgör den bästa garantin för att arbetet skall styras i fruktbara banor. TNC menar, grundat på erfarenheter från NORDTERM, att insatserna bör bedrivas i projektform. Initiativ bör kanaliseras av TermNet, som också står för övergripande planering och prioritering samt

utvärdering och vidareföring av projektens resultat. TNC förordar avslutningsvis ett medlemssystem byggt på periodiska avgifter och är för sin del beredd att satsa resurser, i vetskap om att isolerat svenskt arbete inte lika snabbt, säkert och billigt skulle leda till de åsyftade målen.

TNCs hittillsvarande engagemang i internationellt samarbete har lett till erbjudandet att besätta en plats i Infoterm Advisory Board. Ett första sammanträde äger rum 4 - 5 april 1979 i Wien, omedelbart efter det av Infoterm arrangerade First International Conference on Terminological Data Banks. Vid konferensen framläggs som en av tre inbjudna uppsatser "Transfer Modalities of Terminological Data". Där sammanfattas en del av de resultat som framkommit i arbetet på system TERMDOK och i NORDTERM Ag 2. Uppsatsen kan beställas från TNC.

Det är en förhoppning att den stora aktiviteten just nu i internationellt terminologiarbete, särskilt inom termbanksområdet, skall leda till bestående resultat. Tiden är mogen för avgörande val av väg för den fortsatta utvecklingen. Bred samstämmighet är av nöden för att säkerställa motsvarande breda samverkan i riktning mot klart definierade och uppnåeliga mål. Mycket är vunnet om en mer ohindrad kommunikation kan upprättas mellan de olika termbankssystem som nu är i drift runt om i världen. Först när det målet är nått kan det verkliga samarbetet börja på allvar, det som syftar till harmonisering av begreppsbildningen tvärs över språken och tvärs över fackspecialiteterna. Den som får förmånen att arbeta på terminologiområdet under de närmaste åren har anledning att göra sig stora förväntningar. Men situationen kommer också att ställa krav på dem som kallar sig terminologer.

NORDTERM AG 2: KOMMUNIKATION MELLAN NORDISKA TERMBANKER

Den arbetsgrupp inom det nordiska terminologiska samarbetet som med

finansiering av NORDINFO har utrett frågan om kommunikation mellan nordiska termbanker avlämnade i mars 1979 sin slutrapport. Där uttalas rekommendationer om en vittgående samordning av utvecklingen hos de berörda terminologiorganen. Dessa har i gruppen företrätts av följande personer.

Gert Engel, Terminologiaafdelingen (Köpenhamn)
Kolbjørn Heggstad, Universitetet i Bergen och RTT (Oslo)
Osmo Ranta, Centralen för teknisk terminologi (Helsingfors)
Erik Sundström, TNC (Stockholm), projektledare

Rekommendationerna kommer att behandlas vid det förestående mötet NORDTERM 1979 i Köpenhamn i april. Några exemplar av rapporten finns kvar och kan beställas från TNC.

NORDISKT SAMARBETE OCH ARBETARSKYDDSLISTAN

Den egentliga utredningsverksamheten har nu kommit igång i det nordiska samarbetsprojekt som med medel från Nordiska ministerrådet kunde planeras och initieras under år 1978, se notis i TNC-Aktuellt 1978:3. Projektet är det första terminologiarbete som TNC tagit del i under full nordisk samordning redan från början. Oundvikligen har samarbetsparternas föreställningar om arten och graden av samverkan varit skiftande, och är det kanske ännu. De erfarenheter som vunnits i ett inledande skede kan vara värda att något begrunda inför framtida engagemang av liknande slag, även om i just detta fall beredskapen för kompromisser och viljan att frambringa resultat har visat sig övervinna alla svårigheter hittills.

Nyttan av samarbete

TNC har i annat sammanhang ställt frågan huruvida de under senare år så starkt betonade nordiska ambitionerna i terminologiarbetet försvårar eller underlättar insatserna i det enskilda

landet. Några observationer är här på sin plats.

- 1 Det väsentliga momentet i terminologiarbetet, samstämningen av ståndpunkter hos berörda parter, blir avsevärt mer tidkrävande och svåruppnått när horisonten vidgas över det egna landets gränser.
- 2 Redan möjligheten att dela arbetet med utformning av definitioner på flera, parallellt verksamma grupper i de olika länderna kan emellertid kompensera en stor del av merarbetet i samstämmingsskedet.
- 3 Rationella metoder för hantering av terminologisk information kan delvis upplösa kraven på samtidighet i de nationella arbetsinsatserna, utan att den i punkt 2 beskrivna fördelen med arbetsdelning behöver gå förlorad.
- 4 Harmonisering av fackspråken i Norden kan bedömas innebära ett så stort framsteg jämfört med det nationellt orienterade terminologiarbetet, låt vara att detta alltid beaktar internationellt underlag, att alla eventuella kvarvarande tvivel på samarbetets ändamålsenlighet skingras.

Former för samarbete

Det som sagts om arbetsfördelning och informationshantering ovan kan också tas till utgångspunkt för ett övervägande om hur det nordiska samarbetet inom terminologi kan ordnas praktiskt. Faran är stor för att arbetet på en blivande gemensam terminologi bedrivs isolerat i de olika länderna och att delarna i ett slutskede visar sig vara svåra att foga samman till en helhet. Det är här den rationella informationshanteringen kan komma till sin rätt. Tanken är att en av samarbetsparterna samlar in arbetsresultat från alla länder, matar in dem i ett termbankssystem och sprider det samlade materialet till alla berörda parter. Kalla gärna denna funktion för en termväxel. Varje nytt arbetsresultat tillförs banken och

utlöser en ny spridningsoperation. Alla samarbetsparter hålls härigenom informerade om projektets framåtskridande på alla fronter och kan anpassa sina egna insatser härefter. Om spridningen sker i form av utskrifter på papper kan dessa utskrifter göra tjänst som en termtidning, för information och som arbetsunderlag.

Frågan är i så fall vilka konsekvenser detta förfarande kan få för arbetets genomförande. Är det möjligt att låta alla samarbetsparter behandla hela det inventerade eller på annat sätt avgränsade termförrådet? Dubbelarbete skulle ju kunna undvikas genom att alla alltid vet vad alla andra gjort. Kan i så fall bearbetningen följa en gemensam turordning, förslagsvis med början i mer fundamentala termer och i riktning nedåt i en tänkt eller verklig hierarkisk uppställning? Därigenom skulle förhoppningsvis källor till oenighet upptäckas på ett tidigt stadium och omedelbart kunna undanröjas, vilket avsevärt skulle förenkla det fortsatta arbetet.

Arbetarskyddsordlista

TNC ville för sin del svara ja på dessa båda frågor: alla samarbetsparter borde kunna behandla hela fältet, en gemensam behandlingsordning borde kunna följas. I det nordiska projektet till en arbetarskyddsordlista skulle hållfastheten i denna inställning kunna prövas. I en fyllig rapport före projektarbetets början förklarade TNC sin avsikt och fick instämmanden från de i projektet engagerade övriga nordiska terminologiorganen. Tyvärr var opinionen denna gång inte lika väl förberedd på sakkunnigsidan, och projektet har nu länkats in i mer konventionella banor. Varje land tar på sig en beskärddel av den inventerade termmängden. När alla är klara med sitt utväxlar samarbetsparterna material och hoppas att en samstämmning och sammansmältning skall vara möjlig.

Detta är en väl utprovad metod, känd

att vara tung men kanske ändå det rätta valet i just detta fall. Ett terminologiprojekts framgång beror ju uppenbarligen mer på kunskaper och förmåga hos de i arbetet engagerade personerna än på arbetsformerna. Trots detta vill TNC ogärna överge tanken att pröva de här skisserade, nya metoderna. Syftet är ju att avlasta de sakkunniga onödigt arbete. Detta blir fallet om termväxeln fungerar smidigt och om termtidningen uppfattas av de sakkunniga som ett bekvämt arbetsmedium.

Det föreslagna förfarandet simulerar arbetssättet i ett skede där olika nordiska termbanker står i direkt förbindelse och där terminaler är så vanliga att de sakkunniga kan redigera det terminologiska materialet direkt på dataskärm. Erfarenheter kan uppfångas och styra utvecklingen mot det skedet. Av detta skäl vill TNC, lämpligen i ett till volymen mindre samarbetsprojekt, förverkliga det föreslagna förfarandet.

ELEKTRONISKT LEXIKON

Enligt den amerikanska tidningen Electronics kommer morgondagens lexikon att se ut som en räknedosa. Dosan är försedd med ett tangentbord för inkodning av den sökta termen och i indikatorfältet erhålls termmotsvarigheten på det sökta språket. Olika språk kan erhållas med hjälp av tillsatser. Hjälpmålet uppges redan finnas hos två tillverkare och kostar ca 225 dollar. Tidningen Modern Elektronik är rädd för att TNC skall kalla det nya hjälpmålet för språkdosor eller översättardosa. Ja, nog är det bättre benämningar än "elektroniskt lexikon i fickräknarformat" som MEs egen rubrik lyder.